

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

PREVZEMI NOGOMETNIH KLUBOV: ZAKAJ
JIH JE NAJVEČ V ANGLIJI?

Ljubljana, junij 2010

LUKA BURIĆ

IZJAVA

Študent Luka Burić izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom dr. Mojce Marc, in dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

Ljubljana, 3. junij 2010

Podpis: _____

Kazalo

Uvod.....	1
1 Ekonomski pomen in organiziranost nogometa v Evropi	2
2 EU in šport	5
3 Opredelitev predmeta raziskave naloge.....	7
4 Pravne oblike nogometnih klubov	10
5 Značilnosti izbranih nogometnih lig.....	11
5.1 Anglija.....	11
5.2 Španija.....	13
5.3 Italija.....	14
5.4 Francija.....	15
5.5 Nemčija	15
6 Ekonomske in demografske primerjave izbranih nogometnih lig.....	16
7 Oblike upravljanja klubov	18
7.1 Nemški model.....	18
7.2 Angleški model.....	18
8 Razlogi prevzemov v Angliji	19
Sklep.....	21
Literatura in viri	22
Priloge	1

Kazalo slik

<i>Slika 1: Evropski in ameriški model športa</i>	3
<i>Slika 2: Nogometna piramida</i>	3
<i>Slika 3: Mednarodna nogometna hierarhija</i>	4
<i>Slika 4: Povprečni klubski proračuni za leto 2007</i>	9
<i>Slika 5: Kako tesno sta povezana športna in ekonomska uspešnost</i>	10
<i>Slika 6: Pravne oblike evropskih nogometnih klubov</i>	11
<i>Slika 7: Ekonomske in demografske primerjave 2006</i>	17

Kazalo tabel

<i>Tabela 1: Razporeditev nacionalnih zvez v skupine</i>	7
<i>Tabela 2: Prihodki nogometnih klubov po skupinah in vrstah</i>	8
<i>Tabela 3: Izbrani statistični podatki po državah</i>	16

Uvod

Šport je zelo pomembna dejavnost družbe. Je univerzalni jezik in kot takšen predstavlja izredno močno sredstvo pri socialnih in ekonomskih spremembah. Prispeva k dodatnemu razvoju tolerance, integracije ter socialne kohezije. Je nepogrešljiv pri premoščanju socialno-kulturnih razlik ter konfliktov. Ekonomska vrednost športa je težko določljiva, vendar je vpliv športa na človekovo zdravje, tako fizično kot duševno, zelo pomemben. Prav zaradi svojega vpliva na družbo je postal šport najuspešnejše blago tržnega gospodarstva, trženje v športu in za šport pa predstavlja vse pomembnejši delež finančnih tokov posameznih držav.

Z zagotovostjo lahko trdimo, da je nogomet med številnimi športi po celem svetu najbolj popularen oz. najštevilčnejše zastopan. Upošteva je prejšnjo trditev, lahko zaključimo, da je nogomet zelo pomemben družbeni dejavnik (najbolj priljubljena postranska stvar na svetu). Prav tako sta Svetovna nogometna organizacija FIFA ter Evropska konfederacija nacionalnih nogometnih zvez UEFA s svojo razširjenostjo ter ekonomsko močjo pomembni svetovni športni in gospodarski instituciji.

Glede na pomembnost nogometa v današnji družbi ter glede na njegov ekonomski pomen sem se kot velik ljubitelj te igre in redni spremljevalec dogajanj v nogometu v luči dogajanj v zadnjem desetletju, predvsem na področju prevzemov klubov odločil nekoliko bolj raziskati omenjeno tematiko.

Cilj naloge je ugotoviti, zakaj so prevzemi nogometnih klubov vezani predvsem na področje Velike Britanije, natančneje Anglije, in kakšne so prednosti ter slabosti tovrstnih prevzemov. Poleg tega me bo v diplomu zanimalo kakšen je učinek prevzemov s športnega vidika na nogomet kot igro ter kakšni so učinki z ekonomskega vidika. Zadnja dogajanja v nogometu vzbujajo zanimanje vedno širše javnosti prav zaradi vpliva, ki ga ima nogomet kot šport ima na družbo in njene elemente.

Namen naloge je pridobljene ugotovitve uporabiti pri razumevanju trenutnega stanja v nogometu ter ugotovitve izkoristiti za preučevanje možnosti prevzemov v Sloveniji in drugih državah kjer, prevzemi trenutno niso najbolj aktualni. Ugotovitve, pridobljene s preučevanjem opisanih dogajanj, predstavljajo odlično podlago za nadaljnja raziskovanja posameznih primerov prevzemov.

Z metodo analize želim preučiti dogajanja na področju prevzemov nogometnih klubov in ugotoviti prednosti ter slabosti prevzemov. Pri preučevanju te tematike sem se soočal z omejitvami glede razpoložljivosti podatkov in literature. Omenjena tematika je relativno nova in zelo aktualna, vendar je strokovnih del na področju prevzemov nogometnih klubov manj kot bi pričakoval. Zato sem za spoznavanje trenutnega dogajanja uporabil novinarske članke iz množičnih in strokovnih medijev, ki najbolj ažurno spremljajo obravnavano tematiko.

V prvem delu diplomske naloge bom iz velikega števila nacionalnih lig na osnovi dostopnih podatkov izbral le tiste, kjer so prevzemi najbolj pogosti. Preden se bom podal v pregled posameznih lig in njihovih zgodovin, bom na osnovi opisanih kriterijev izbral najprimernejše lige za preučevanje prevzemov. Opisal bom tudi stališče Evropske Unije (EU) glede športa in način njenega sodelovanja pri uveljavitvi zakonodaje na tem področju. V zaključnem delu diplomskega dela bom na osnovi vseh podanih podatkov podal končne ugotovitve.

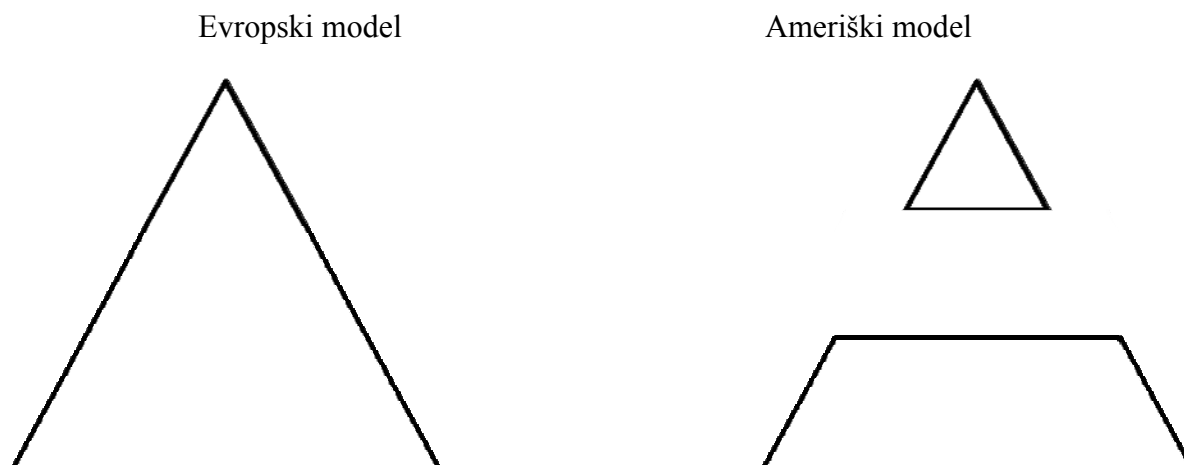
1 Ekonomski pomen in organiziranost nogometa v Evropi

Razvoj športa ima vedno več pozitivnih stranskih učinkov. Družbeni učinek športa je viden v njegovem vplivu na fizično in duševno zdravje. Popularizacija športa pripomore, da se vedno več ljudi ukvarja s športom, kar predstavlja predpogoj za boljše zdravje vseh udeležencev, kar je v zadnjem času z razvojem tehnologije še toliko bolj pomembno, saj mladi veliko časa preživljajo v zaprtih prostorih in pred TV zasloni ali računalniki. Ekonomski učinek športa je viden v razvoju s športom povezanih panog, na primer razvoj tekstilne industrije. Razvoj športa pomeni večje povpraševanje po proizvodnji oblačil in tako ustvarja možnosti za nastanek novih delovnih mest. Določen delež presežkov prihodkov v športu se namenja tudi razvoju slabše razvitih regij po celem svetu.

Šport in ekonomija sta pojava, ki vse bolj vplivata eden na drugega. Nekoč je bila pogoj za razvoj športa dobra gospodarska razvitost posamezne družbe, danes pa je moč opaziti tudi obratne učinke, ko pravzaprav šport predstavlja pobudo za gospodarski razvoj posamezne družbe (npr. nogomet v Italiji predstavlja tretjo najmočnejšo panogo, ki družbo v celoti močno zaznamuje) (Bednarik & Kline, 1997, str. 2-4).

Slika 1 prikazuje dva, v svetu najbolj izpostavljeni modela športa □ evropski in ameriški model. Enoten evropski model športa temelji na socialni vključenosti, finančni solidarnosti in športnih vrednotah ter predvideva povezanost različnih ravni, tudi prek zagotavljanja univerzalnosti in enotnosti pravil ter hierarhične povezanosti tekmovanj (Arnaut, 2006, str. 65).

Slika 1: Evropski in ameriški model športa

Vir: Vision Europe, UEFA, 2005, str. 28.

Demokratična organiziranost evropskega modela nogometa omogoča dostopnost vsem in temelji na piramidni organiziranosti, ko predvideva odprtost tekmovanj, solidarnost in krovnost nacionalnih in mednarodnih športnih organizacij.

Ameriški model športa po drugi strani pozna strogo ločevanje poklicnega in amaterskega športa, osredotočanje na dobičkonosnost brez systemske finančne solidarnosti, zaprtost tekmovanj ipd. (Arnaut, 2006, str. 65).

Slika 2: Nogometna piramida

Slika 2 predstavlja nogometno piramido evropskega nogometa. Na dnu piramide se nahajata amaterski ter mladinski nogomet, kamor uvrščamo nogometne klube iz najnižjih nacionalnih lig posameznih držav. Polprofesionalni nogomet je vmesna stopnja med amaterskim nogometom in profesionalnim nogometom. Med elito evropskega nogometa štejemo najbogatejše klube v Evropi, člane združenja G-14¹.

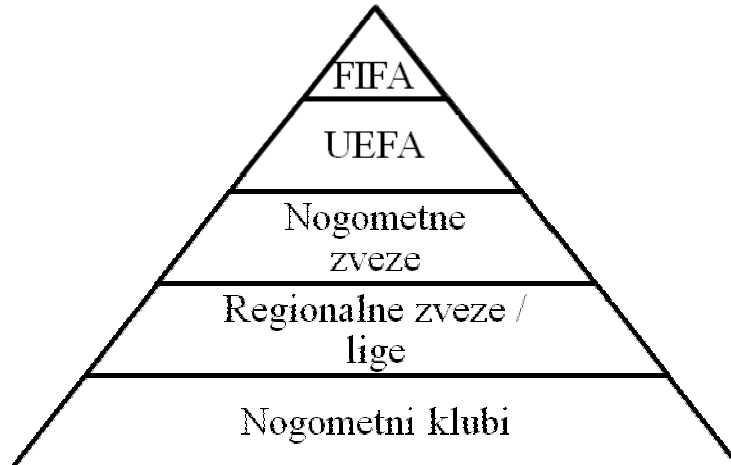
¹ G-14 je organizacija evropskih nogometnih klubov, katere namen je zagovarjati pravice nogometnih klubov.

Hierarhija, značilna za evropski model športa, se kaže tudi v povezovanju nacionalnih panožnih zvez v mednarodne športne zveze. S članstvom v mednarodnih organizacijah nacionalne zveze sprejmejo pravila, ki zagotavljajo športno in pravno hierarhijo v posameznem športu (Ilešič, 2008, str. 47). Svetovna nogometna organizacija FIFA² je bila ustanovljena leta 1904 v Zürichu v Švici in danes šteje 208 članic. Nacionalne zveze, neposredno članice FIFE, se združujejo v konfederacije. Evropska nogometna zveza UEFA³ je bila ustanovljena po drugi svetovni vojni, natančneje leta 1950, in ima danes 53 članic.

Poleg organizacij FIFA in UEFA ter nacionalnih zvez imajo pri organiziranosti nogometa pomembno vlogo tudi nogometni klubi. Nogometni klub je v osnovi subjekt, ki nosi polno odgovornost za delovanje v nogometnem (sodelovanje v nacionalnih in mednarodnih tekmovanjih) in finančnem smislu. Nogometni predpisi praviloma uporabljajo izraz klub, ne da bi predpisovali njegovo pravno obliko, tako da je nogometni klub po veljavnih predpisih lahko organiziran v katerikoli pravni obliki, ki jo dopušča veljavna zakonodaja, v kolikor je član nacionalne nogometne organizacije in v celoti spoštuje nogometne predpise v tekmovalnem, registracijskem, disciplinskem in licenčnem smislu (Ilešič, 2008, str. 50).

Slika 3 prikazuje mednarodno nogometno hierarhijo. V skladu z omenjeno hierarhijo stopajo v veljavo tudi zakoni v nogometu. Največjo moč imajo zakoni in akti najvišje organizacije v hierarhiji.

Slika 3: Mednarodna nogometna hierarhija

V evropskem merilu velja izpostaviti tudi teritorialno omejeno jurisdikcijo pravil EU in Sodišča EU (Ilešič, 2008, str. 47), ki ne pokriva celotnega področja evropske nogometne zveze UEFA, kar posledično pomeni dodatno pravno neuskkljenost. V povezavi z navedenim je potrebno razumeti tudi vse težnje za priznavanje specifičnosti športa v odnosu do prava EU in njenih članic (Arnaut, 2006, str. 102).

Zadnje desetletje je nogometni svet zaznamovala porast finančnih vlaganj, povezanih s komercializacijo pravic, z globalizacijo tržnih usmeritev in splošno rastjo evropskega

² Fédération Internationale de Football Association

³ Union des Associations Europeennes de Football

gospodarstva. Ker tovrstna vlaganja s seboj prinašajo tudi določena tveganja, je pomembno ta tveganja omejiti tako, da slabo vodenje nogometnih subjektov ne bi pripeljalo do neželenih posledic. Vsiljevanje enotne vseevropske pravne strukture nogometnih klubov je vse prej kot lahko delo in zato je izrednega pomena osredotočanje na načela zdravega finančnega poslovanja in preglednosti. Načela samoregulative katera so pomembna pri zagotavljanju preglednosti delovanja, izkoriščanju komparativnih prednosti in vzpostavitvi finančno stabilnih nogometnih organizacij (Arnaut, 2006, str. 44).

2 EU in šport

Razvoj športa pomeni, da šport je oziroma postaja globalni sistem, ki je sestavljen iz globalnih tokov, ki zajemajo medije, tehnologijo, kapital, delovno silo, simbole, kulturo in ideologije. Vse večja vpletenost gospodarstva (ekonomije) v športu predstavlja poleg vseh pozitivnih učinkov tudi določene pasti, ki se kažejo predvsem v izkoriščanju športa v lastne namene posameznikov z željo po ustvarjanju bogastev na račun ostalih sodelujočih v športu.

Veljavni zakonodajni okvir Evropski uniji na področju športa ne podeljuje posebnih zakonodajnih pristojnosti. Vendar pa gre za področje, kjer se uporabljajo številne določbe iz Pogodbe EU in zato zanj veljajo tudi sodbe sodišč Evropske Unije ter odločbe Komisije. Celovito evropsko področje športa je s svojimi raznovrstnimi razsežnostmi povezano s številnimi politikami EU, sooča pa se z novimi socialnimi in gospodarskimi razmerami ter izzivi, kar pa doslej še nobena pobuda EU ni obsežneje obravnavala. Zato mora vsaka pobuda EU, ki naj bi izpolnila pričakovanja zainteresiranih strani, temeljiti na celostnem političnem pristopu, upošteva pa veljavni zakonodajni okvir in tudi potrebo po spoštovanju avtonomnosti športa in subsidiarnosti. Vsakršna takšna pobuda seveda zahteva tesno sodelovanje vseh zadevnih služb Komisije (Komisija EU, 2007).

Evropska komisija je 11. julija 2007 sprejela prvo celostno pobudo o športu (t.i. Bela knjiga). Namen Bele knjige je zagotoviti strateško usmeritev vloge športa v EU. Omenjen dokument priznava bistveno vlogo športa v družbi in gospodarstvu, hkrati pa izpolnjuje zahteve zakonodaje EU. Bela knjiga je rezultat obširnih posvetovanj s športnimi organizacijami, kot so olimpijski komiteji in športne zveze, ter z državami članicami in drugimi zainteresiranimi v preteklih dveh letih.

Bela knjiga je prispevek Komisije k evropski razpravi o pomenu športa v vsakdanjem življenju. Evropski komisar za izobraževanje, usposabljanje, kulturo in mlade ter šport Ján Figel pravi, da Bela knjiga povečuje prepoznavnost športa pri oblikovanju politike EU, dviguje raven ozaveščenosti o potrebah in posebnostih sektorja športa ter določa nadaljnje ustrezne ukrepe na ravni EU. Izvajanje Bele knjige lahko pomaga utreti pot do prihodnjih podpornih ukrepov EU v sektorju športa, saj je Evropski svet na zadnjem zasedanju ponovno odprl možnost za določbo Pogodbe o športu (Komisija EU, 2007).

Bela knjiga o športu je prva celostna pobuda o športu, ki jo je pripravila Komisija, in spoštuje načelo subsidiarnosti, neodvisnost športnih organizacij in sedanji pravni okvir EU. Razvija koncept posebnosti športa v okviru obstoječih pristojnosti EU. Prispeva k pravni jasnosti za zainteresirane strani. Komisija je tako prvič pripravila pregled sodne prakse Sodišča Evropskih skupnosti in svojih odločitev na področju športa.

Bela knjiga predlaga tudi konkretne ukrepe v podrobnem akcijskem načrtu, imenovanem po Pierreu de Coubertinu, francoskemu pedagogu in zgodovinarju; ustanovitelju Mednarodnega Olimpijskega Komiteja. Akcijski načrt obravnava zlasti družbene in gospodarske vidike športa, kot so javno zdravje, izobraževanje, socialna vključenost, prostovoljno delo, zunanji odnosi in financiranje športa.

Predviden je strukturiran dialog s športnimi organizacijami, kot so evropske športne zveze, z evropskimi in nacionalnimi krovnimi organizacijami, kot so evropski in nacionalni olimpijski komiteji, ter z evropskimi nevladnimi športnimi organizacijami.

EU v Beli knjigi o športu v svojih določilih ne omenja svojega mnenja o možnostih ali politiki do prevzema klubov. Omenjena je le politika do lastništev klubov, in sicer da dva kluba v enakem tekmovalnem rangu ne moreta imeti istega lastnika, ker je s tem ogrožena kredibilnost samega tekmovanja. Cilj tega je zmanjšanje možnosti korupcije, pranja denarja in drugih oblik finančnega kriminala ter s tem zaščita športa in njegovih udeležencev.

Cilj EU je s tovrstnimi dokumenti na področju nogometa po eni strani mednarodnim nogometnim institucijam, kot so UEFA ter FIFA, omogočiti določeno mero samostojnosti na nekaterih področjih (Parrish, 2003) in po drugi strani v sodelovanju z njimi omogočiti zdravo delovanje vseh nogometnih klubov.

UEFA kontrolira delovanje nogometnih klubov s pomočjo sistema dodeljevanja licenc, katerega začetki segajo v nogometno sezono 2004/2005. S sistemom licenciranja klubov želi UEFA povečati transparentnost poslovanja nogometnih klubov ter uvesti standardiziranost predpisanih pogojev v nogometu po celi Evropi na petih ključnih področjih. Nogometni klubi, lastniki licenc, so dolžni UEFA sporočiti podatke, ki jih ta zahteva na področju športa, infrastrukture, osebja in administracije, prava ter finančnega sektorja. Pomemben poudarek UEFA je na tem, da sistem licenciranja predstavlja le okvire, ki bodo omogočali boljše poslovanje nogometnih klubskih struktur (Arnaut, 2006, str. 81).

Finančna transparentnost je s strani UEFE označena kot zelo pomembna za prihodnost nogometa v Evropi. Povečanje transparentnosti prispeva h konstruktivnim ter utemeljenim razpravam, ki temeljijo na dejstvih in ne izkušnjah posameznikov ter špekulacijah. Sodelovanje vse večjega števila nogometnih klubov pri tovrstnih ukrepih pripomore k zgodnjem ugotavljanju problemov pri delovanju nogometnih klubov in kasnejšem odpravljanju le-teh.

3 Opredelitev predmeta raziskave naloge

Raziskava bo omejena le na najbolj zanimive in privlačne trge, v tem primeru nacionalne lige posameznih držav. Na podlagi podatkov bom kot predmet raziskave iz množstva lig izbral le tiste, kjer so prevzemi nogometnih klubov najbolj pogosti. Kriteriji, na osnovi katerih bom izbral najbolj zanimive in privlačne trge, so postavljeni s strani evropske nogometne zveze UEFA.

Evropske nacionalne zveze so glede na velikost razvrščene v pet skupin⁴ (glej Tabela 1). V tem primeru je najbolj pomembna prva skupina, kjer se nahaja pet nacionalnih zvez, kot so Anglija, Španija, Francija, Nemčija in Italija. Rednim spremljevalcem nogometnih dogajanj je ta lestvica povsem jasna, vendar bom v cilju boljšega vsesplošnega razumevanja v nadaljevanju podal kriterije, na osnovi katerih so te lestvice narejene.

Tabela 1: Razporeditev nacionalnih zvez v skupine

		2008 Št. članic	2007 Št. članic	Prihodki po klubih
ELITA	ENG ESP FRA GER ITA	5	5	€50M+
VELIKE	AUT BEL DEN GRE NED NOR POL POR ROU RUS SCO SUI SWE TUR UKR	15	12	€5M □ €50M
SREDNJE	BLR CRO CYP CZE FIN HUN IRL ISR KAZ SRB SVK SVN	12	13	€1,25 □ €5M
MANJŠE	AZE BIH BUL EST FRO ISL LVA LIE LTU LUX MNE NIR	12	10	€350.000 □ €1,25M
MAJHNE	ALB AND ARM GEO MDA MLT MKD SMR WAL	9	12	< €350.000

Vir: The European Footballing Landscape, UEFA, 2008, str. 41.

Skupno število 733 klubov v najvišjih ligah posameznih nacionalnih zvez je v letu 2008 ustvarilo več kot 11,5 milijard dohodka, vključujoč transferje. Klubi drugih in tretjih lig naj bi po podatkih, posredovanih iz UEFE, ustvarili še dodatnih 2□3 milijarde € dohodka. Prihodki so razvrščeni po skupinah: TV□pravice, oglaševanje in sponzorstva, prihodki od prodaje vstopnic ter reklame in drugo.

⁴ Kratice nogometnih nacionalnih zvez so v angleškem jeziku. Slovenski nazivi so podani v prilogi.

Tabela 2: Prihodki nogometnih klubov po skupinah in vrstah

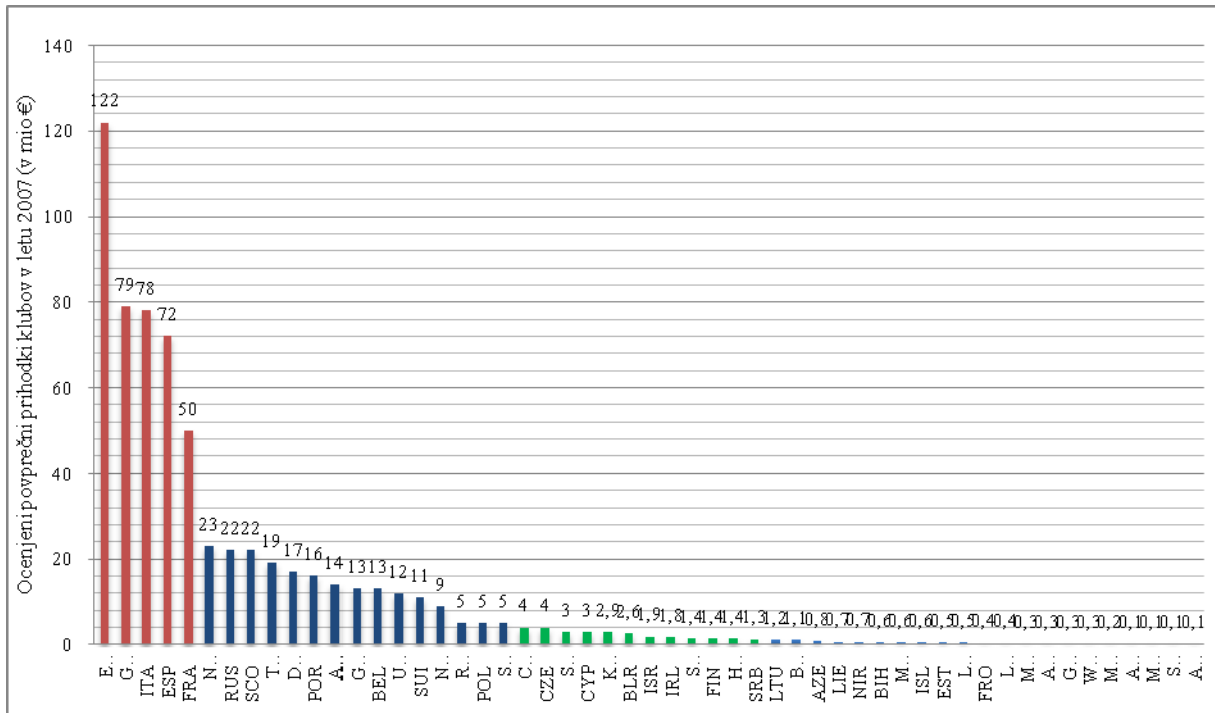
	TV prenosi	Sponzorstva in oglaševanje	Prihodki od prodaje vstopnic	Reklame in drugo	Delež prihodkov skupin v celotnih prihodkih	Delež nogometnih klubov po skupinah v raziskavi
ELITA	88,1 %	61,5 %	70,4 %	35,0 %	68,5 %	13,4 %
VELIKE	11,3 %	32,5 %	27,6 %	51,6 %	27,1 %	31,0 %
SREDNJE	0,5 %	4,7 %	1,7 %	10,1 %	3,5 %	21,5 %
MANJŠE	0,1 %	1,1 %	0,3 %	2,6 %	0,8 %	19,9 %
MAJHNE	0,0 %	0,2 %	0,1 %	0,7 %	0,2 %	14,2 %

Vir: The European Footballing Landscape, UEFA, 2008, str. 42.

V tabeli 2 zgoraj so prikazani deleži posameznih skupin po vrstah prihodkov. Iz tabele je razvidno, da največji delež dohodka ustvarja ravno prva skupina, in to 68,5 % celotnih prihodkov nacionalnih zvez. Delež nogometnih klubov v prvi skupini je 13,4 % vseh klubov, zajetih v raziskavi.

Graf 1 prikazuje povprečne klubske proračune za leto 2007. Povprečni klubske proračuni pokažejo v katerih se državah nahajajo najbogatejši nogometni klubi. Na prvem mestu so nogometni klubi v Angliji. Poprečni klubske proračun angleških klubov je petkrat večji od povprečnega klubskega proračuna na Nizozemskem (ima največji povprečni klubske proračun v drugi skupini). Povprečni klubske proračun nizozemskih nogometnih klubov je petkrat večji od povprečnega klubskega proračuna hrvaških nogometnih klubov (Hrvaška ima največji povprečni klubske proračun v tretji skupini).

Slika 4: Povprečni klubski proračuni za leto 2007.

Vir: *The European Footballing Landscape, UEFA, 2008, str. 44*

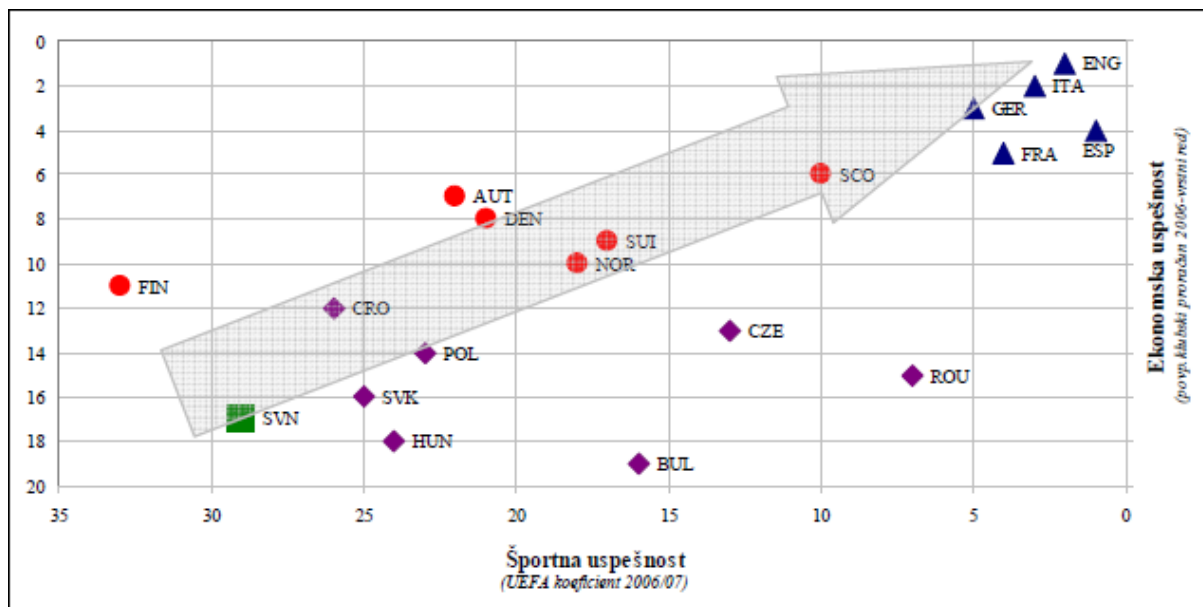
Največji klubi so glede na višino prihodkov, ustvarjenih v letu 2008 razvrščeni po skupinah. V najboljšo skupino je razvrščeno skupno 62 klubov, od katerih kar 53 klubov prihaja iz petih najmočnejših lig, kar dodatno potrjuje lestvice najboljših nogometnih lig.

Ker so gledalci eden bolj pomembnih elementov pri določanju pomembnosti nogometnih lig, je naredila UEFA raziskavo tudi na tem področju in ugotovila, da je največje število gledalcev na tekmah klubov, ki prihajajo iz nacionalnih lig Anglije, Španije, Italije, Francije in Nemčije (The European Footballing Landscape, UEFA, 2008).

Analiza povezanosti med finančnimi viri ter športnimi uspehi je pokazala zelo močno povezanost (glej graf 2). To dejstvo ne govori v prid ostalim, manj bogatim klubom, vendar je naloga UEFE z različnimi ukrepi omiliti razlike med najbogatejšimi in najbolj revnimi klubi, z ustvarjanjem enakih pogojev za poslovanje in bolj enakopravno razdeljevanje dobičkov ter nagrad.

Športna uspešnost se meri z UEFA-koeficientom posamezne države. UEFA koeficient je merljiv kriterij za nogometno rangiranje posameznih držav, ki se izračunava na podlagi doseženih rezultatov v evropskih tekmovanjih v zadnjih petih letih in se uporablja za določanje števila klubov iz posamezne države, ki imajo pravico nastopati v evropskih klubskih tekmovanjih. Ekonomska uspešnost se meri s povprečnim klubskim proračunom.

Slika 5: Kako tesno sta povezana športna in ekonomska uspešnost

Vir: *The European Footballing Landscape*, UEFA, 2008, str. 48.

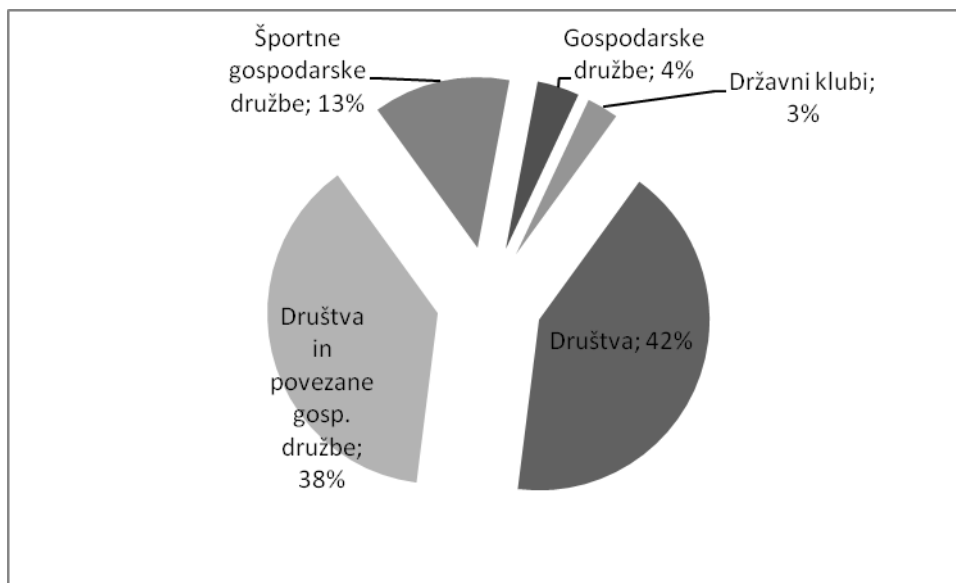
Evropska nogometna zveza pri raziskavah privlačnosti trgov uporablja številne kriterije, med katerimi sem izbral prihodke nogometnih klubov, povprečne klubske proračune ter kazalec povezanosti športne in ekonomske uspešnosti. Analize različnih kazalcev in kriterijev glede najbolj privlačnih trgov privedejo do enakega zaključka. Med najbolj privlačne trge uvrščamo nacionalne nogometne lige Anglije, Španije, Italije, Francije in Nemčije.

4 Pravne oblike nogometnih klubov

V Evropi so z vidika pravnega statusa nogometnih klubov prisotne zelo različne ureditve, vendar je treba poudariti, da nobena izmed ureditev ne jamči delovanja nogometnih klubov brez kakršnihkoli zapletov ali težav. V okviru uradnih tekmovanj na nacionalni ravni in v mednarodnih okvirih (npr. UEFA tekmovanja) nastopajo nogometni klubi, ki so pravno organizirani kot društva ali zveze društev, kot gospodarske družbe ali kot kombinacija t. i. društvene sfere in pravne organiziranosti v okviru povezanih gospodarskih družb. Pravni status in oblike nogometnih klubov poleg ekonomskih razlogov (komercialni posegi) določajo predvsem državna in avtonomna športna pravila, ki v osnovi določajo status oziroma omejujejo izbiro med predvidenimi pravnimi oblikami (Ilešič, 2008, str. 43).

Graf 3 prikazuje pravne oblike evropskih nogometnih klubov. Analiza, v kateri je bilo zajetih 711 nogometnih klubov iz najvišjih tekmovalnih razredov iz 53-ih članic UEFE, pokaže, da je najbolj prisotno organiziranje nogometnih klubov v obliki športnih društev.

Slika 6: Pravne oblike evropskih nogometnih klubov

Vir: *The European Footballing Landscape*, UEFA, 2008, str. 29.

Večina nogometnih klubov deluje v statusno-pravni obliki športnega društva (42 %) predvsem zaradi zgodovinskih in pravno-normativnih razlogov, sledijo pa povezave med društvi in t. i. povezanimi gospodarskimi družbami (38 %). Glavni problem pri vse večji komercializaciji nogometa je dejstvo, da so društva v osnovi neprofitne organizacije (Ilešič, 2008, str. 44). Prav zaradi tega večina držav uvaja spremembe na tem področju, tako da je v prihodnje pričakovati porast nogometnih klubov, organiziranih v športne gospodarske družbe (13 %). Analiza kaže, da so nekateri največji in najbogatejši nogometni klubi organizirani kot delniške družbe in kotirajo na borzah (4 %) ter da še vedno obstajajo tudi t. i. državni klubi (3 %; predvsem v Rusiji).

5 Značilnosti izbranih nogometnih ligah

V nadaljevanju poglavja želim bolj podrobno prikazati zgodovino nogometa v izbranih nogometnih ligah, trenutno stanje v izbranih nogometnih ligah v Evropi ter statusno-pravno obliko delovanja nogometnih klubov v izbranih nogometnih ligah. Vir podatkov za to poglavje so predvsem novinarski članki iz množičnih in strokovnih medijev, ker najbolj ažurno spremljajo dogajanja.

5.1 Anglija

Začetki nogometa v Angliji, kot ga poznamo danes, segajo daleč v preteklost. Prelomnico sodobnega nogometa predstavlja leto 1846, ko so študentje z univerze Cambridge prvi napisali pravila nogometne igre, enajst let pozneje pa so v Sheffieldu ustanovili prvi nogometni klub. Leta 1863 je bila v Londonu ustanovljena nogometna zveza Football

Association (v nadaljevanju FA), prvo profesionalno združenje nogometnih ekip na svetu. Za prvega prvaka so leta 1889 v Angliji razglasili moštvo Preston West End. Tudi prva »državna« tekma sodi v okvir angleške nogometne zgodovine, leta 1872 sta se v Glasgowu pomerili ekipi Škotske in Anglije (Šport v mestu, 2009).

Leta 1863 je bila ustanovljena FA (Football Association), po kateri se imenuje tudi prva liga na svetu (FA Cup), predhodnica današnje FIFE, ki je bila ustanovljena leta 1904. Od takrat naprej je postal nogomet najbolj popularen šport naprej, ki je zaživel predvsem po letu 1950.

V preteklosti je imela Anglija, kot tudi ostale otoške države, je težavo z navijači, bolj znanimi pod imenom »huligani«. Nasilje na stadionih in izven njih je postalo del vsakdanjega življenja. Najbolj so zgodovino evropskega nogometa zaznamovale tragedije na stadionih Hillsborough⁵, na Heyslu⁶ in v Bradfordu⁷. Nasilje na stadionih se je navkljub začetnim, dokaj osnovnim ukrepom nadaljevalo. Zato je konservativna vlada premierke Margaret Thatcher leta 1989 predstavila t. i. Football Spectators Act (ali zakon o nogometnih navijačih), ki je jasno opredelil možnosti kaznovanja in omogočil preprečevanje obiska stadionov sodelujočim v izgrelih. Glavni uspeh tega zakona je, da je dosegel svoj namen in je huliganstvo odstranil s stadionov. Številne druge države, ki so imele podobne težave s huliganstvom posnemajo omenjeni zakon (Jerič, 2009).

Novi zakon o nogometnih navijačih lahko označimo za prelomnico v angleškem nogometu. Angleški tisk je novo obdobje poimenoval kar »Revolucija devetdesetih« (v originalu The 1990s Revolution). To je obdobje, ko je bila ustanovljena 1. angleška nogometna liga, poimenovana »Premiership« ali »Premier league«, v povsem novi podobi. Začetek 90-ih let prejšnjega stoletja predstavlja tudi začetek prevzemov klubov. Kot začetnika tega trenda lahko označimo dva londonska kluba □ Tottenham in Arsenal. Kasneje so kot po tekočem traku tudi drugi klubi v elitni angleški nogometni ligi menjavali svoje lastnike. Med mnogimi tudi Manchester United, Everton in Liverpool.

Za angleško nogometno področje je karakteristična pravno-statusna oblika organiziranosti nogometnih klubov v gospodarske družbe; nekateri so organizirani kot delniške družbe in kotirajo na borzi, drugi pa so v privatnem lastništvu. Tako so danes v privatnem lastništvu vsi nogometni klubi člani elitne nogometne angleške lige (The Premier League) ter številni drugi klubi v nižjih nacionalnih nogometnih ligah, npr. Championship⁸.

Nekateri angleško premier ligo imenujejo »raj za tuje investicije«. Potrebno je le, da ima klub veliko povprečje gledalcev (navijačev), dobro infrastrukturo ter da se nahaja v Londonu. Tuji investitorji se vse bolj odločajo za nakup nogometnega kluba nižjega ranga, kajti tam so stroški nekoliko nižji in je izziv seveda večji, ko je treba klub pripeljati v elitno skupino nogometnih klubov (Oldfield, 2010).

⁵ 15. aprila 1989 sta se v polfinalu FA pokala pomerila Liverpool in Nottingham Forest

⁶ 29. 5. 1985 sta v finalu Pokalnih državnih zmagovalcev igrala Liverpool in Juventus; Belgija

⁷ 11. maja 1985 je na tekmi med Bradfordom in Lincoln City-jem prišlo do požara.

⁸ Championship – 2. angleška nogometna liga

5.2 Španija

Začetke nogometa v Španiji povezujejo s prihodom angleških poslovnežev v Huelvo, kjer so začeli z izkoriščanjem rudnikov v pokrajini Andaluzija. Prisotnost Angležev v skupnosti se je povečevala in s seboj so prinesli nekaj svojih hobijev in tradicijo.

Vse to se je dogajalo v času prve republike v Španiji. Prve zgodbe o »usodni igri«, imenovani nogomet, segajo v leto 1873 in mestni časniki so poročali, kako angleški delavci ob vikendih blizu tovarn in rudnikov igrajo to igro. Dr. Alexander McKay in njegov prijatelj William Shundheim sta 23. decembra 1889 ob desetih zvečer, ko so se rudniki zaprli, sklicala skupščino. Ustanovila sta prvi nogometni klub v Španiji, ki sta ga poimenovala Huelva Recreation Club. Svojo prvo tekmo je klub odigral proti lastnikom podjetja Rio Tinto Ltd. In tudi zmagal. Nekaj let pozneje, natančneje 1898, je Gaspar Matas, ki je študiral v Angliji, ustanovil najstarejši nogometni klub v Kataloniji – Palamos Football Club v bližini Girone. Kasneje so se kar po vrsti ustanavljali nogometni klubi v Baskiji, mestu Bilbao in v Barceloni⁹ (Mithans, 2007).

Omeniti je potrebno posebnost pri nastajanju španskih nogometnih klubov, in sicer vsi do bili ustanovljeni na obalah Španije, kjer so imeli angleški priseljenci večji vpliv.

Nogomet ni dosegel Madrida še nekaj let po ustanovitvi FC Barcelona. Nekatere novice govorijo o nogometu v Madridu že leta 1900, prvi klub Madrid Football Club pa so ustanovili šele dve leti pozneje. Ustanovitelji so bili v Madridu živeči Katalonci, ki so si za svojo barvo izbrali belo po vzoru angleškega kluba London Corinthians (Mithans, 2007).

Od takrat se je nogomet razširil po vsej Španiji. Cabanyal je bil prvi klub v Valencii (ustanovljen 1903), ki se je pozneje preimenoval v Levante UD. Nekaj baskovskih študentov, ki so bili navijači Athletic Bilbaa, je ustanovilo Athletic Club de Madrid (danes Atletico Madrid). Sevilla FC je bila ustanovljena leta 1905 in tako se je nogomet v Španiji razvijal še naprej.

V Španiji lahko brez dvoma med največje nogometne klube štejemo Real Madrid, Barcelono, Valencio, Atletico Madrid, Sevillo, Athletic Bilbao; med katerimi sta največja Real Madrid ter Barcelona.

Struktura lastništva nogometnega kluba Barcelona velja za enega najbolj idealnih modelov nogometnega kluba. Nogometni klub Barcelona je organiziran kot športno društvo in je v lasti članstva kluba navijačev, ki ga predstavlja naključno izbrana skupina, ki se ob pomembnih odločitvah in glasovanjih sestaja skupaj z upravnim odborom kluba. Pomembne odločitve vključujejo glasovanja o sponzorskih pogodbah, financah ter športnih zadevah. Predsednik športnega društva je izbran na volitvah, ki se odvijajo na vsake štiri leta. Vsi polnoletni člani kluba izpolnjujejo pogoje za sodelovanje pri odločitvah v klubu. Predstavniki navijačev so

⁹ FC Barcelona – je ustanovil švicar Hans Kamper (Joan Gamper); ter drugi klub v Barceloni se imenuje Espanyol, katerega so ustanovili študentje Univerze v Barceloni – ime pa je izbrano zaradi dejstva, da so bili vsi ustanovitelji Katalonci ali Španci.

izbrani naključno s pomočjo računalnika in se kasneje priključijo predsedniku in ostalim članom upravnega odbora pri odločitvah glede delovanja kluba. Letna članarina znaša 150 evrov (Football news, 2009).

Prevladujoča oblika organiziranosti nogometnih klubov v Španiji je organiziranost kot športne gospodarske družbe.

Sepp Blater, predsednik UEFA, je mnenja, da imajo navijači nogometnih klubov v Španiji veliko manjši vpliv na odločitve upravnega odbora, kot želijo to nekateri prikazati. Seveda, sam predsednik podpira načine poslovanja nogometnih klubov v Španiji, vendar to še zdaleč ni idealen način poslovanja. Predsednik meni da je vloga navijačev veliko manjša kot se nekateri trudijo prikazati. Manjša vloga navijačev pomeni da je vodenje nogometnega kluba v rokah posameznikov, kar vse bolj spominja na angleške nogometne klube (The Observer, 2010).

5.3 Italija

Zgodovina nogometa v Italiji se je pričela konec 19. stoletja, ko so angleški imigranti prinesli s seboj to igro. Na začetku sta obstajali dve vzporedni ligi. Prva liga je bila namenjena tujcem, druga pa domačinom, torej Italijanom. Leta 1897 sta se ligi združili v eno. Prvi klub, ustanovljen v Italiji, je bila Genoa (v originalu Genoa Cricket & Football Club). Eno leto po združitvi obeh lig je bila v Torinu ustanovljena tudi Italijanska nogometna federacija, kasneje preimenovana v Federazione Italiana Giuoco Calcio, FIGC. Italijanska nogometna federacija je postala članica FIFA leta 1905. Istega leta so bile ustanovljene tudi lige po regijah, vendar je bila prva enotna italijanska nogometna liga formirana šele leta 1929 (Foot, 2006).

Trenutna oblika prve italijanske nogometne lige datira iz leta 1978, ko so ukinili pol-profesionalizem. Najbolj uspešni nogometni klubi v Italiji so Juventus, FC Internazionale, AC Milan, AS Roma, ACF Fiorentina, SS Lazio. Najbolj značilna pravno-statusna oblika nogometnih klubov v Italiji je organiziranost v gospodarska podjetja. V zvezi z prevzemi nogometnih klubov v Italiji so za potencialne investitorje najbolj privlačni zgoraj nešteti klubi. Enega osnovnih razlogov predstavljajo športni rezultati omenjenih klubov, ki jih uvrščajo v sam vrh nogometne elite v Italiji. Veliko število navijačev je prav tako eden izmed kriterijev za prevzem, saj veliko število navijačev pomeni polne stadione na domačih tekmah, posledično pa velike prihodke od prodaje vstopnic ter ostalega promocijskega materiala posameznega nogometnega kluba. V italijanskem nogometu so v privatnem lastništvu vsi največji klubi: lastnik AC Milan je Silvio Berlusconi; lastnik kluba FC Internazionale je Massimo Moratti; Juventus je v lasti družine Agnelli; AS Roma je v lasti družine Sensi; Lottito je lastnik nogometnega kluba SS Lazio; ACF Fiorentina je pa v lasti Diega Della Valle.

5.4 Francija

Nogomet je najbolj popularen šport v Franciji. Prvi nogometni klub je bil v Franciji ustanovljen leta, ko je skupina angleških gospodov v Parizu organizirala nogometni klub. Moderni nogomet se je pojavil devet let kasneje, leta 1972, s strani angleških mornarjev, ki so igrali v mestu Le Havre (Football in France, 2009).

Prva Francoska liga je bila ustanovljena 11. septembra 1932. Francoska nogometna federacija (FFF¹⁰) s sedežem v Parizu pod tem imenom deluje vse od 7. aprila 1919. Bila je ena izmed federacij ustanoviteljic tako FIFE kot UEFE. Njen osnovni namen je organiziranje francoske nogometne lige ter francoskega državnega tima. Francoska nogometna federacija je bila tudi ena izmed prvih Evropskih federacij, ki je leta 1934 profesionalizirala nogomet.

V Franciji so nogometni klubi organizirani kot športna društva ter športna gospodarska podjetja. Za nadzor poslovanja nogometnih klubov v prvi francoski ligi je pristojna organizacija DNCG¹¹, ki je del organizacije profesionalne lige (LFP¹²). Po podatkih organizacije za nadzor poslovanja nogometnih klubov (DNCG) je poslovanje francoskih nogometnih klubov izjemno »zdravo«. Med najbolj pomembne klube v Franciji štejemo Olympique Lyonnais, Olympique de Marseille, Paris Saint-Germain, Auxerre, Bordeaux, Lille; med katerimi sta Olympique Lyonnais in Olympique de Marseille člana evropske skupine največjih nogometnih klubov G14 (Football in France, 2009).

5.5 Nemčija

Nogomet je bil v Nemčiji popularen že od zgodnjih začetkov, čemur priča tudi na tisoče lokalnih ekip po celi državi. Tako je bila že na začetku 20. stoletja ustanovljena Nemška nacionalna nogometna zveza (DFB¹³) v Leipzigu z 86 klubi članov zveze. Z vstopom DFB v zvezo FIFA leta 1904 so prepovedali nastop tujih nogometnih klubov v Nemčiji, kar je bilo pred članstvom še možno.

Zgodovina nogometa v Nemčiji je zelo pestra. Vse do konca leta 1945 so nogomet v Nemčiji igrali na amaterski ravni. Leta 1962 je bila v Nemčiji ustanovljena Nemška prva nogometna liga, bolj znana pod imenom »Bundesliga«. Danes pa med najboljše nogometne klube Bundeslige štejemo Bayern Munchen, Schalke 04, Werder Bremen, Borussia Dortmund, FC Koln, HSV, Wolfsburg, Bayer Leverkusen. Vsi nogometni klubi v Bundesligi so organizirani kot neprofitne organizacije (eingetragener Verein – EV) oziroma kot športna društva. To pomeni, da nekateri izmed njih pokrivajo tudi vrsto drugih športov in ne samo nogometa. Leta 1999 je Nemška nogometna federacija (DFB) priznala vse večji ekonomski pomen nogometa ter z njim povezanih pravnih in davčnih vprašanj. Klubom je bilo omogočeno, da iz nekaterih

¹⁰ Fédération Française de Football □ FFF

¹¹ Direction Nationale du Contrôle de Gestion □ DNCG

¹² Ligue de Football Professionnel □ LFP

¹³ Der Deutscher Fussball Bund □ DFB

delov kluba (npr. moška nogometna ekipa) naredijo posebno pravno osebo (German national team, 2008). Nemčija ima pravilo, ki je karakteristično le zanjo, in sicer »pravilo 50+1«, s katerim želijo preprečiti, da bi ena oseba prevzela nogometni klub in z njim upravljala. Obstajata le dve izjemi in to sta nogometna kluba, ustanovljena s strani zelo znanih podjetij Bayer ter Volkswagen: Bayer Leverkusen in VfL Wolfsburg, za katera so dodane posebne uredbe. Investitorjem, ki so nogometni klub financirali več kot 20 let (do leta 1999), so dovolili, da obdržijo večino svojih delnic in nadaljujejo z vodenjem nogometnega kluba, vendar v primeru prodaje delnic ne smejo eni osebi prodati več kot 49 % delnic. V nadaljevanju bom v podpoglavju 7.1. bolj podrobno opisal karakteristike »pravila 50+1«.

6 Ekonomske in demografske primerjave izbranih nogometnih lig

Evropsko nogometno okolje je zelo raznovrstno in po posameznih državah zelo specifično. Zato je pri pripravi analiz zelo pomembno razumevanje ekonomskega, demografskega, socialnega in športnega ozadja, za pravilno interpretacijo rezultatov pa je pomembno poznavanje razlik in podobnosti. Tabela 3 kaže pregled izbranih statističnih podatkov: število ekip v nacionalnih ligah, povprečna gledanost, prihodki lige, število prebivalstva, BDP na prebivalca ter število registriranih nogometašev po državah.

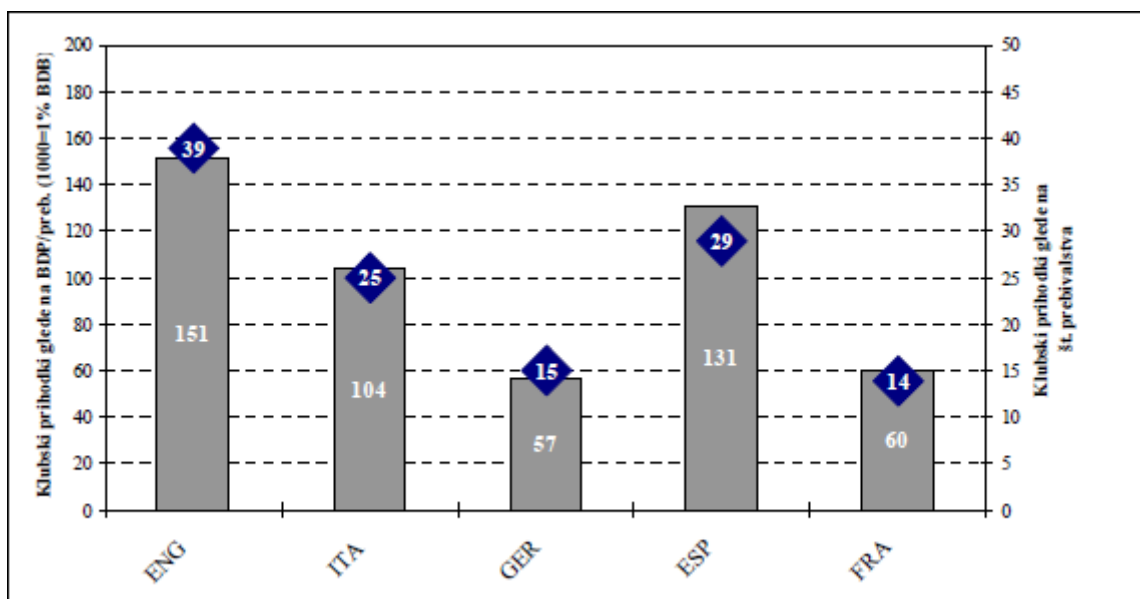
Tabela 3: Izbrani statistični podatki po državah

Država	Št. ekip v nac. ligi	Povprečna gledanost	Prihodki lige (skupaj v mio. €) (3)	Št. prebivalstva (v mio.) (4)	BDP/preb. (v 000 €) (5)	Št. registriranih nogometašev (v 000)
Anglija	20	33.864	2.017	51,1	25,7	2.407
Italija	20	21.698	1.456	58,1	24,1	1.438
Nemčija	18	40.745	1.195	82,4	25,5	6.490
Španija	20	29.029	1.029	40,4	21,9	594
Francija	20	21.576	696	63,7	23,8	1.973
Povprečje	19,6	29.382	1.279	59,14	24,2	2.580

Vir: UEFA Annual Survey of League Organisations Report, UEFA, 2007.

Podatki za izbrane države tabeli 3 kažejo na visok povprečen obisk na tekmah (vse države presegajo povprečno več kot 20.000 gledalcev na tekmo), kar skupaj z medijskimi pravicami, vstopninami in ostalo komercialno ponudbo na dan tekme predstavlja pomemben vir financiranja vrhunškega nogometnega kluba. Element, ki močno zaznamuje uspešnost nogometnih klubov, je velikost populacije ter ekonomska moč posameznega gospodarstva. Med državami poleg številnih podrobnosti obstajajo tudi razlike v načinu trženja medijskih pravic ter omejitvah pri vključevanju zasebnih investitorjev v nogometne klube. Ne smemo pa pozabiti tudi na obdavčenje.

Slika 7: Ekonomske in demografske primerjave 2006

Vir: *European Club Footballin Landscape, UEFA, 2007, str. 29.*

Graf 4 prikazuje primerjavo ligaških prihodkov glede na velikost gospodarstva in število prebivalstva posamezne države. Podatke za izračun obeh kriterijev v grafu 4 najdemo v tabeli 3. Na desni strani grafa so prikazani klubski prihodki glede na število prebivalstva, ki jih dobimo ko skupne prihodke (stolpec 3) delimo s številom prebivalstva (4). Na levi strani grafa 4 se nahaja drugi kriterij □ klubski prihodki glede na BDP/prebivalca. Izračun tega kriterija poteka na naslednji način. Skupne prihodke lige delimo s številom prebivalstva (kriterij 1) in nato delimo še z BDP/prebivalca. Zaradi lažjega prikaza v tabeli je 1 % BDP enak 1000 enot. Za praktičen prikaz izračunov obeh kriterijev bom uporabil podatke za Anglijo iz tabele 3.

Izračun prvega kriterija:

$$\text{Kriterij 1.} = (3)/(4) = 2017 \cdot 10^6 / 51,1 \cdot 10^6 = 39,47 \text{ €/prebivalca}$$

Izračun drugega kriterija:

$$\text{Kriterij št. 2} = [\{ (3)/(4) \} / (5)] = [39 / (25,7 \cdot 1000)] = 0,00151 \text{ BDP/prebivalca}$$

Po obeh kriterijih (klubski prihodki glede na BDP/prebivalca in glede na število prebivalstva) je v ospredju Anglija. Za Anglijo je značilno da imajo nogometni klubi 39,47 € prihodkov na prebivalca in da so klubski prihodki enaki 0,00151 BDP/prebivalca (zaradi lažjega prikaza je v zgornjem grafu 1000 = 1 % BDP).

7 Oblike upravljanja klubov

Danes v nogometnem svetu lahko ločimo dva modela vodenja nogometnih klubov. T.i. »nemški« model (angl. *fan ownership* □ lastništvo navijačev) je orientiran nekoliko drugače in ne omogoča posamezniku popolnega prevzema nad nogometnim klubom. Pri t.i. »angleškemu« modelu (angl. *joint stock ownership* □ lastništvo delničarjev) pa je omogočeno posamezniku, da prevzame popolno lastništvo nad enim klubom in s tem tudi vodenje le-tega.

7.1 Nemški model

Nemški model je oblika upravljanja kluba, ki vse bolj dobiva na veljavi. »Pravilo 50+1« omogoča omenjeno obliko upravljanja kluba in je danes prisotno le v Nemčiji. Pravilo pravi, da ena oseba ne more imeti v lasti več kot 49 % delnic enega nogometnega kluba. Zaradi tega največji lastnik delnic nima večine pri glasovanju in ne more prevzeti popolnega vodenja nad klubom. Tako imajo prvotni člani kluba možnost preglasovati največjega delničarja. Omenjeno pravilo ima tako prednosti kot tudi slabosti ter s tem tudi svoje zagovornike in nasprotnike (Kolling, 2009).

Kritiki pravijo, da pravilo zavira razvoj Bundeslige, ker klubi s trenutnim načinom poslovanja enostavno niso zmožni privabiti najboljših igralcev, kot so Cristiano Ronaldo ali Kaka. Klubi Bundeslige morajo ostati konkurenčni v Ligi prvakov svojim največjim konkurentom iz Anglije, zato mora Nemška nogometna zveza (DFB) odpraviti »pravilo 50+1«, da bi nemški nogometni klubi postali bolj privlačni potencialnim tujim investitorjem (Bachner, 2009).

Po drugi strani zagovorniki tega pravila oziroma navijači zavračajo vsakršno možnost odprave omenjenega pravila, saj želijo, da se njihovi klubi izognejo komercializaciji. Komercializacija pomeni višje cene vstopnic. Navijači trdijo, da bo z morebitno odstranitvijo pravila Bundesliga izgubila svojo identiteto in dušo. Odstranitev pravila negativno vpliva tudi na transparentnost poslovanja nogometnih klubov (Conn, 2009).

Uspešna odprava »pravila 50+1« zahteva dvotretinjsko večino na konvenciji DFL (Bundesliga) in DFB (Nemška nogometna zveza). Pridobivanje večine in odstranitev pravila sta v tem trenutku malo verjetna, kajti večina nogometnih klubov podpira mnenje svojih privržencev in s tem tudi »pravilo 50+1«. Treba je dodati, da nekateri vodilni možje najboljših nogometnih klubov v Nemčiji pravijo, da so spremembe na tem področju potrebne, če želijo nemški klubi konkurirati najboljšim v Evropi pri osvajanju največjega evropskega tekmovanja Lige prvakov □ »Champions League« (Conn, 2009).

7.2 Angleški model

Organiziranost nogometnih klubov v to pravno-statusno obliko je najbolj razširjena na prostorih Združenega kraljestva □ Velike Britanije in Severne Irske. Angleški model lastništva za razliko od nemškega modela lastništva omogoča posamezniku nadzor nad

celotnim poslovanjem enega nogometnega kluba. V samih začetkih je tovrstna oblika lastništva bila zelo dobrodošla, kajti to je avtomatično pomenilo priliv svežega kapitala lastnika in s tem tudi možnost za nakup »boljših« in dražjih igralcev. Denar seveda ni merilo vrednosti ali kvalitete določenega igralca, je pa dobra popotnica za kaj takega.

Oblika organiziranosti nogometnih klubov v Združenem kraljestvu in tako tudi v Angliji ima veliko prednosti in priložnosti, vendar po drugi strani s seboj nosi tudi določene slabosti in nevarnosti, ki so postale očitne po ekspanziji nogometa in vse večji povezanosti nogometa ter gospodarstva.

Slabosti angleškega modela lastništva s časom vse bolj prihajajo do izraza. Večinsko ali popolno lastništvo nogometnega kluba je lastniku v neki meri omejeno, ker lastnik klubskega premoženja (infrastruktura; stadion; trening center) ne more razprodati in tako klub ugasniti. Nevarnost je, da upravljanje nogometnega kluba s strani posameznika preraste v avtokracijo. To s seboj nosi tudi nevarnost zmanjšanja transparentnosti. Filozofija gospodarskih družb je maksimiziranje dobička. Nemški klub kot zelo pomemben del družbe ne sme imeti enako filozofijo kot jo imajo gospodarske družbe (Wachman, 2009).

Po drugi strani je ena glavnih prednosti angleškega modela lastništva ta, da lastniku omogoča popolno oblast nad nogometnim klubom. S tem se lahko izogne nepotrebnim komplikacijam v pomembnih zadevah, ko rešitev problema zahteva takojšnjo reakcijo. V športno-tekmovalnem pomenu se omenjena oblika lastništva kaže kot velika prednost, saj so nogometni klubi s to obliko lastništva bolj konkurenčni, saj lastnik lahko v klub prinaša neomejene količine denarja, kar omogoča nakup že afirmiranih nogometnih igralcev in s tem prihranek na času (Greeves, 2008).

S primerjavo obeh pravno-statusnih oblik organiziranosti nogometnih klubov lahko zaključimo, da je angleški model kratkoročno usmerjena oblika poslovanja nogometnih klubov in je v veliki meri odvisna od enega lastnika, kar pomeni, da je prihodnost takega kluba zelo vprašljiva. Nemški model omogoča klubom počasnejši, vendar istočasno bolj stabilen razvoj.

8 Razlogi prevzemov v Angliji

Iz do sedaj napisanega je možno razbrati razloge, zakaj je ravno Anglija središče prevzemov klubov v nogometnem svetu. Skupina različnih dejavnikov vpliva na omenjena dogajanja, med katerimi je finančni razlog glavni. Na podlagi preučenih ekonomskih podatkov, pravnega okvirja na področju nogometa in zgodovine ter aktualnega dogajanja v nogometu sem prišel do ugotovitve, da obstajajo predvsem trije razlogi zato, da se prevzemi dogajajo večinoma v Angliji: i) pravna oblika, ii) trenutne razmere (davčna politika, prihod ruskih multimilionarjev) in iii) tradicija.

Eden ključnih razlogov, zakaj se največ prevzemov dogaja ravno v Angliji, je oblika organiziranosti nogometnih klubov. Organiziranost nogometnih klubov v gospodarske družbe predstavlja osnovni pogoj za možnost prevzema kateregakoli nogometnega kluba. Nogometni klubi so organizirani kot gospodarske družbe tudi v Italiji in Franciji, vendar sta omenjena trga manj privlačna za morebitne vlagatelje. Največja konkurenta angleškim nogometnim klubom kot posametnika sta Real Madrid in Barcelona, toda edinstvena pravno-statusna struktura tem klubom ne omogoča večinskega ali celotnega lastništva nad enim izmed dveh omenjenih klubov. Angleški ligi na ravni celote v največji meri lahko konkurira le nemška liga. Toda nemška liga ima »pravilo 50+1«, zaradi katerega večinski prevzem nogometnega kluba tujim in tudi domačim potencialnim investitorjem ni dovoljen (Wulzinger, 2006). Angleški model zagotavlja kratkoročno uspešno delovanje vendar je dolgoročna uspešnost angleškega modela vprašljiva. Nemški model omogoča klubom počasnejši, vendar bolj stabilen razvoj.

Začetek 90-ih let prejšnjega stoletja je zaznamoval razpad Sovjetske Zveze in veliko ruskih bogatašev se je takrat preselila v London. Davčna politika Združenega kraljestva je bila v tem času zelo prijazna do priliva tujega kapitala, zato naglo naraščanje števila ruskih multimilijonarjev v prestolnici Velike Britanije ne preseneča. Razvoj nogometa je vplival na vstop potencialnih investitorjev v nogometne klube. Prvi v vrsti tujih lastnikov angleškega nogometnega kluba postal ravno Rus Roman Abramovich, je povezanost nogometa in gospodarstva jasna (Taylor M., 2007).

V poglavju 5 smo videli, da je »domovina« nogometa Anglija. Modernejša različica te igre je nastala ravno v Angliji in se s pomočjo mornarjev ter imigrantov širila po državah starega kontinenta. Tradicija igranja nogometa prihaja iz Anglije in predstavlja zelo pomembno vlogo pri razvoju igre v Angliji. Velik pomen tradicije nogometa v Angliji pomeni večje število ljubiteljev igre oziroma gledalcev. Večje število gledalcev pomeni polne stadione na domačih tekmah in večje prihodke od prodaje vstopnic. Veliko število navijačev je dobra osnova za boljše marketinške pogodbe klubov. Boljše marketinške pogodbe v klub prinesejo veliko denarja, ki ga lahko klubi namenijo za nakupe boljših igralcev in posledično boljšo konkurenčnost ter uspešnost na športnem področju.

Nekateri investitorji v nogomet prihajajo zaradi ljubezni, ki jo čutijo do nogometa, drugi pa zaradi ljubezni do denarja. Prav slednji predstavljajo največjo nevarnost za razvoj nogometa v Evropi. Zato UEFA skupaj s svojimi članicami ter EU pospešeno dela na tem, da se izboljša zakonodaja na tem področju in prepreči izkoriščanje športa v namene osebnega bogatenja (Parrish, 2003).

Ne glede na obliko, v kateri je nogometni klub organiziran, je osnovni cilj nogometnih institucij zagotavljanje ustrezne zakonodajne podlage, s katero bodo varovali integriteto igre, kolikor je to mogoče, in vzpodbujali načela dobrega upravljanja in transparentnosti poslovanja nogometnih klubov (Vision Europe, 2005).

Sklep

Šport je ena pomembnejših družbenih dejavnosti in ima tako nedvomno zelo velik ekonomski pomen. Poleg glavnega namena športa, to je vpliv na zdravje ljudi, se šport vedno bolj širi na ekonomsko področje. Nogomet je kot najmnožičnejši šport na svetu izpostavljen vsem pozitivnim in tudi negativnim vplivom komercializacije, profesionalizacije in preoblikovanj v športno-gospodarsko dejavnost. Tako nogomet ni več samo šport, je tudi pomembna ekonomska kategorija, katere vpliv in pomen se kažeta na različnih družbenih ravneh.

Cilj diplomske naloge je bil ugotoviti, zakaj je največ prevzemov nogometnih klubov vezanih na področje Anglije. Pri preučevanju različnih dogodkov v zgodovini nogometa in današnjega stanja sem prišel do ugotovitev, ki nazorno pokažejo glavne razloge pogostih prevzemov v Angliji.

Med številnimi dejavniki je potrebno v prvi vrsti izpostaviti tradicijo nogometa. Začetki nogometa v Evropi izhajajo iz Anglije. Skozi zgodovino število ljubiteljev nogometa narašča, kar je v Angliji še posebej poudarjeno. V povečani komercializaciji športa pa število privrženecv nogometnemu klubu skupaj s športnimi rezultati igrata glavni vlogi.

Model organizacije nogometnega kluba, ki je prisoten v Angliji, omogoča potencialnim investitorjem možnost prevzema nogometnega kluba. Res je, da so prevzemi možni tudi v Italiji in Franciji, vendar je v koheziji z drugimi dejavniki Anglija bolj zanimiva za prevzeme kot ostale države.

Prevzemi nogometnih klubov imajo številne prednosti, vendar tudi veliko slabosti. Angleški klubi so bolj konkurenčni kot ostali klubi v Evropi, saj lažje v svoje vrste pritegnejo najboljše igralce iz celega sveta, kar izboljšuje kvaliteto nogometa v Angliji. Toda takšna dejanja imajo tudi svoje posledice. Po raziskavah evropske nogometne organizacije UEFA predstavljajo angleški klubi 46 % zadolženosti vseh nogometnih klubov v Evropi. Komercializacija nogometa je močno povečala finančna tveganja. Zasedovanje komercialnih in ne več toliko športnih ciljev povečuje tveganja za zmanjšanje konkurenčnosti, neuravnoteženost tekmovanj ter zmanjšuje pravno varnost in finančno stabilnost panoge.

Danes je v nogometnem svetu vse večja razlika med najbogatejšimi in manj bogatimi. Podatek, da sta uspešnost klubov na športnem in finančnem delu zelo povezana, govori v prid temu, da bo vrhunski nogomet postal zabava, v kateri bodo lahko uživali le najbogatejši. Denar ni in ne sme postati edino merilo uspeha v nogometu. Zato je osnovni cilj nogometnih institucij zagotavljanje ustrezne zakonodajne podlage, s katero bodo varovali integriteto igre, kolikor je to mogoče, in vzpodbujali načela dobrega upravljanja in transparentnosti poslovanja nogometnih klubov. V primeru, da odgovorni ne bodo hitreje ukrepali in zaščitili šport pred negativnimi vplivi bogatašev, bo nastalo škodo zelo težko popraviti. V kolikšni meri pa jim bo to uspelo, bomo videli v bližnji prihodnosti. Upamo lahko, da igre ne bo pokvaril denar in da igra ne bo postala podobna tisti med Davidom in Goljatom.

Literatura in viri

1. Allirajah, D. (2010, 1. april). Why fan ownership won't set us free. *Spiked*. Najdeno 30. aprila na spletnem naslovu <http://www.spiked-online.com/index.php/site/article/8426/>
2. Arnaut, J. L. (2006). *Independent European Sport Review*. Bruselj: UK Presidency of the EU 2005.
3. Bachner, F. (2009, 15. februar). Is football losing its spirit? *The German Times*. Najdeno 30. aprila 2010 na spletnem naslovu http://www.german-times.com/index.php?option=com_content&task=view&id=12721&Itemid=122
4. Bednarik, J. & Kline, M. (1997). *Marketinški potenciali v nogometu*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
5. Conn, D. (2009, 13. november). Bundesliga votes to keep clubs owned by members. *Guardian*. Najdeno 20. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://www.guardian.co.uk/sport/david-conn-inside-sport-blog/2009/nov/13/bundesligafootball-bayernmunich>
6. Conn, D. (2010, 23. februar). Premier League clubs owe 56% of Europe's debt. *Guardian*. Najdeno 25. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://www.guardian.co.uk/football/2010/feb/23/premier-league-clubs-europe-debt>
7. Deloitte, (2009, 9. maj). Real Madrid ostaja na vrhu najbolj donosnih nogometnih klubov, padec vrednosti funta vplival na prihodke angleških klubov. *Deloitte*. Najdeno 26. aprila 2010 na spletnem naslovu http://www.deloitte.com/view/sl_SI/si/kotiekzanovinarje/sporoilazajavnost/press-release/3a3cf15355101210VgnVCM100000ba42f00aRCRD.htm
8. European Club Footballing Landscape (2008). Nyon: UEFA.
9. Foot, J. (2006, 23. april). Calcio: A History of Italian Football. *The Independent*. Najdeno 25. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://www.independent.co.uk/arts-entertainment/books/reviews/calcio-a-history-of-italian-football-by-john-foot-475305.html>].
10. Football in France (2009). Football History in France. Najdeno 20. aprila 2010 na spletnem naslovu [URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Football_in_France
11. Football news (2009). FC Barcelona organizational model. Najdeno 21. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://www.footballnews.com.au/forum/viewtopic.php?f=4&t=44382>
12. German national team (2008). Football history in Germany. Najdeno 22. aprila 2010 na spletnem naslovu http://en.wikipedia.org/wiki/Germany_national_football_team
13. Greeves, A. (2008, 10. Februar). The Great Premier League Takeover. *Soccerlens*. Najdeno 20. Marca 2010 na spletnem naslovu <http://soccerlens.com/the-great-premier-league-takeover/5697/>
14. Ilešič, M. (2008). Družbeni in pravni vidiki športa. *Šport & pravo, str. 27-51*.
15. Jerič, S. (2009, 15. april). Ko nogometna tekma postane tragedija. *RTV Slovenija*. Najdeno 22. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://www.rtvlo.si/sport/nogomet/ko-nogometna-tekma-postane-tragedija/128151>
16. Kolling, F. (2009, 12. oktober). Club Owners Welcome?? – The Bundesliga must obsess with the »50+1-Rule«. *Bundesliga Talk*. Najdeno 26. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://www.bundesligatalk.com/club-owners-welcome-%E2%80%93-the-bundesliga-must-obsess-with-the-%E2%80%9C501-rule%E2%80%9D/786>

17. Komisija Evropskih skupnosti (2007, 11. julij). *Komisija sprejela belo knjigo o športu*. Bruselj. Komisija Evropskih skupnosti, 2007. Najdeno 22. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/1066&format=HTML&aged=1&language=SL&guiLanguage=en>
18. Mithans R., (2007, 3. marec). Zgodovina: Španija. *Nogomania*. Najdeno 25. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://www.nogomania.com/Default.asp?podrocje=4&novica=7377>
19. Oldfield T., (2010, 5. marec). Premier League still foreign investment heaven. *Guardian*. Najdeno 20. marca 2010 na spletnem naslovu <http://www.guardian.co.uk/football/blog/2010/apr/03/la-liga-premier-league>
20. Parrish, R. (2003). Entertainment Law. *The Birth of European Union Sports Law*, str. 20-39.
21. Šport v mestu (2009). Zgodovina nogometa. Najdeno 20. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://www.sportvmestu.si/nogomet/o-nogometu/zgodovina>
22. Taylor, M. (2007, 13. april). From Russia, with love for the more exclusive side of London life. *Guardian*. Najdeno 20. januarja 2010 na spletnem naslovu <http://www.guardian.co.uk/business/2007/apr/13/2>
23. The Observer, (2010, 3. april). Sepp Blatter's Spanish models holds little attraction for English clubs. *Guardian*. Najdeno 25. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://www.guardian.co.uk/football/blog/2010/apr/03/la-liga-premier-league>
24. Vision Europe (2005). Nyon: UEFA.
25. Wachman, R. (2009, 28. Junij). A beautiful game with horrible debts. Najdeno 20. Januarja 2010 na spletnem naslovu <http://www.guardian.co.uk/business/2009/jun/28/football-television-income-debt>
26. Zavrl A., (2008). Pravilnik NZS za licenciranje nogometnih klubov (v3.0). Ljubljana: Nogometna zveza Slovenije.
27. Zavrl A., (2009). Finančni vidiki licenciranja nogometnih klubov. Ljubljana: Ekonomska fakulteta

Priloge

Priloga Tabeli 1. Kratice v angleškem jeziku ter prevodi v slovenskem jeziku.

ENG	Anglija	ISR	Izrael
ESP	Španija	KAZ	Kazahstan
FRA	Francija	SRB	Srbija
GER	Nemčija	SVK	Slovaška
ITA	Italija	SVN	Slovenija
AUT	Avstrija	AZE	Azerbejdžan
BEL	Belgija	BIH	Bosna in Hercegovina
DEN	Danska	BUL	Bolgarija
GRE	Grčija	EST	Estonija
NED	Nizozemska	FRO	Ferski otoki
NOR	Norveška	ISL	Islandija
POL	Poljska	LVA	Latvija
POR	Portugal	LIE	Lihtenštajn
ROU	Romunija	LTU	Litva
RUS	Rusija	LUX	Luksemburg
SCO	Škotska	MNE	Črna Gora
SUI	Švica	NIR	Severna Irska
SWE	Švedska	ALB	Albanija
TUR	Turčija	AND	Andora
UKR	Ukrajina	ARM	Armenija
BLR	Belorusija	GEO	Gruzija
CRO	Hrvaška	MDA	Moldavija
CYP	Ciper	MLT	Malta
CZE	Češka	MKD	Makedonija
FIN	Finska	SMR	San Marino
HUN	Madžarska	WAL	Wales
IRL	Irska		